

Hvad er dit
yndlings-
ord?

Lad kreativiteten flyde
og leg med ord på dansk, tysk,
sønderjysk, frisisk og plattysk

DETTE HÆFTE

Materialet er udviklet som led i projektet „Ord i det offentlige rum“ og skal på en legende måde tilskynde til, at man beskæftiger sig med sproget i grænseområdet og i sidste ende indsender sit eget helt personlige yndlingsord til projektets ordkonkurrence. Se hvad du kan vinde på hæftets bagside.

UDGIVER

Region Sønderjylland-Schleswig – Regionskontor & Infocenter

📍 Lyren 1 | 6330 Padborg, Danmark | 📞 +45 74 67 05 01

🌐 region.dk / region.de

🌐 kulturfokus.dk / kulturfokus.de

🌐 kulturakademi.dk / kulturakademi.de

🌐 kultur-ord.dk / kultur-wort.de

FORFATTER

Susanne Brandt

SPROGEKSEMPLER TIL ØVELSER

Gesa Retzlaff, Christoph Schmidt, Elin Fredsted

DESIGN

FRESHKONZEPT GmbH – Original Maike

Maike Liepolt

🌐 freshkonzept.de - m.liepolt@freshkonzept.de

FRESHKONZEPT
Original
MAIKE

kulturfokus.^{DK}.^{DE}
kulturregion sønderjylland-schleswig

Ord i det offentlige rum —

bragt kreativt i spil

Har du et yndlingsord? På dansk, tysk, plattysk, sønderjysk eller frisisk?

Du synes måske bare, at ordet lyder godt. Måske forbinder du ordet med en dejlig følelse eller et smukt billede. Eller ordet hører ganske enkelt til i den dansk-tyske grænseregion som ”hav” og ”vind”.

Uanset hvad, så er det netop disse billeder og minder, disse følelsesladede forbindelser til ord, der præger vores relation til sproget i hverdagen. Det kan vi fortælle noget om. Og vi kan sammen opdage og afprøve, hvor alsidig og levende vores sproglige skat er. Vores yndlingsord kommer i spil næsten helt automatisk.

Og det er netop det, som dette arbejdshæfte inviterer børn, unge og voksne til:

De fem beskrevne metoder viser, hvordan man kan lege med ord og skabe egne små tekster på forskellige sprog, både på den helt enkle og også den lidt mere avancerede måde. De ukomplicerede regler vækker kreativiteten og åbner op for et stort frirum af egne idéer. Både med et lille og et stort ordforråd kan der således på en legende måde skabes forbavsende poetiske ”ordkunstværker”

- på skoler
- på biblioteker
- i familier
- på workshops
- i ældregupper
- eller også, når man sidder for sig selv derhjemme

Da yndlingsord trives bedst i selskab og aldrig står alene, finder man dem netop under leg, når man fortæller en historie, når man er i bevægelse, i hverdagen, gennem erindringer eller i hjertet af et lille digt.

Rigtig god fornøjelse!

Indhold

1. Ord i bevægelse: med hjerte & hånd
2. Et ord til mange ord: akrostikon
3. Male med ord: figurdigt
4. Hvert ord tæller: formdigte
5. Perlefiskeri i yndlingsbogen

Bemærk:

Idéerne og metoderne beskrevet i det følgende kan overføres til alle sprog og sprog niveauer. Flersprogede eksempler skal ikke forstås som oversættelse fra et sprog til et andet. Det handler om at få fortolket den respektive sprogregel på ny på alle sprog og derved inspirere til stadig nye løsninger (og yndlingsord!). Prøv, hvad I synes er sjovest!

1. ORD I BEVÆGELSE:

MED HJERTE & HÅND

Idéen bag

Musik bringer sprog i bevægelse og er med til at løsne op og sætte gang i spontaniteten. En musik-stop-leg kombineres her med body percussion og associativ skrivning. Ord, der har med handlinger/aktiviteter eller følelser at gøre, kommer i spil som små tankelyn og inspiration, og det kræver hurtige idéer og reaktioner. Denne metode er særlig velegnet til børn og unge og kan også indgå i sprogundervisningen.

Tidsramme: variabel, ca. 10 minutter (også længere, hvis du vælger variationen)

Sådan gør du

Deltagerne lægger papir og blyant til noter parat på deres pladser. Så bliver der tændt for musikken, og den enkelte deltager finder selv på sit eget rytmiske akkompagnement til musikken ved hjælp af to forskellige klang- og bevægelsesformer med kroppen som instrument. Deltagerne klapper på skift i hænderne („klap“) og slår sig på brystet med flad hånd („slag“).

Eksempel

klapp, klapp, slag, klapp, klapp, slag,
eller
klapp, slag, klapp, slag
eller
slag, klapp, slag, klapp

På et tidspunkt bliver der slukket for musikken. Alle, som klappede i hænderne i netop det øjeblik, noterer spontant et „håndord“, der har med en rar **handling/aktivitet** at gøre som f.eks.:

på dansk: at padle
op Platt: f.eks.: jachtern (tumble rundt)
Aw friisk: uuge (Frasch "arbejde hårdt")
Å synnejysk: å syssel (udføre husligt arbejde)

Alle, som slog sig på brystet, lige da musikken stoppede, noterer spontant et „hjerteord“, der har med **følelser** at gøre som:

På tysk: quietschvergnügt
på dansk: lykke
op Platt: krüüzfidel (superglad)
Aw friisk: aran (for "derhjemme")
Å synnejysk: tombe glaj

Musikken fortsætter efter et kort øjeblik. Deltagerne finder igen frem til deres eget rytmiske akkompagnement, indtil musikken stopper på ny, og der igen og lige så spontant noteres ord. Man kan lave lige så mange runder, som man har lyst til.

Variation (lidt sværere)

Når musikken stopper, kan den første spontane ordidé bruges som afsæt til fri associativ skrivning, dvs. der skrives bare videre uafbrudt i ca. 3 minutter med udgangspunkt i det første ord, idet man ikke behøver at gøre sig tanker om meningen med det skrevne. I sidste ende opnår man derved en væsentligt større mængde af ord, som man kan vælge yndlingsordene fra.

2. ET ORD TIL MANGE ORD:

AKROSTIKON

Idéen bag

Bogstaverne i et ord, man selv vælger, bliver udgangspunkt for mange andre ord, som har med det ene ord at gøre, når bogstaverne læses ovenfra og ned.

 Tidsramme: variabel, ca. 10 minutter (også længere, hvis du vælger variationen)

Sådan gør du

Find et ord fra din hverdag og dine omgivelser, som du forbinder mange dejlige minder og billeder med, f.eks. ordet „Salzluft“.

For at lave et helt enkelt akrostikon, skriver du bogstaverne i ordet lodret under hinanden. Hvert bogstav er nu begyndelsesbogstavet i et andet ord (det må også gerne være to ord, hvis du vil beskrive noget), som for dig passer til oplevelsen af „Salzluft“.

Eksempel

På tysk

Strand
Austernfischer
Leuchtturm
Zeit genießen
Laufen
Urlaub
Freiheit
Tide

På dansk

Regnbue
Udflugt
Lykke
Leg
Eventyr
Strand
Turist
Efterår
Natur

Å synnejysk

Ræjn
Omvæj
Vrøvl
Bom
Ravgalt
Øjn
Joe

Variation (lidt sværere)

Igen indgår bogstaverne i et ord, f.eks. "Salzluft", som begyndelsesbogstaver i nye ord. Denne gang skal der dog beskrives og formuleres lidt mere i hver verselinje for at udtrykke stemninger, øjeblikke og følelser forbundet med "Salzluft" mere præcist, f.eks.:

Auf Deutsch:

Sommermorgen -
Am Strand weht ein
Leichter Wind
Zaubert Wolkenbilder an den Himmel
Lässt mich tief durchatmen
Und zur Ruhe kommen beim
Frühstück im Dünensand ohne
Tisch und Stuhl

Å synnejysk:

Ræjnvæe godt få
Oll æ plante i æ foråestij
Venn di ska spie.
Blæst fra synden giie
Richte sommevæe, æ
Østenblæst ka væe kool å tørre æ
Joe.

3. MALE MED ORD:

FIGURDIGT

Idéen bag

Denne øvelse er det bedst at lave på en tablet, fordi bogstaverne da er lige store og kan centrerer eller højre- eller venstrestilles med et enkelt tryk. Nu skal der leges med ordenes eller verselinjernes antal og længde. Hvis de bliver placeret på den rette måde, vil de danne en vellignende form eller figur, der samtidig forestiller det emne, som ordene beskriver.

Tidsramme: variabel, ca. 10-20 minutter (også længere, hvis du vælger variationen)

Sådan gør du

Start med at lægge dig fast på, hvilken form/figur (og dermed hvilket emne) man skal kunne se med ordene: f.eks. et træ eller et sejl, en sky eller en snebold. Derefter laves en skitse, der tager udgangspunkt i formens eller figurens karakteristiske træk. Er den f.eks. symmetrisk eller uregelmæssig, er den bred foroven og smal forned.

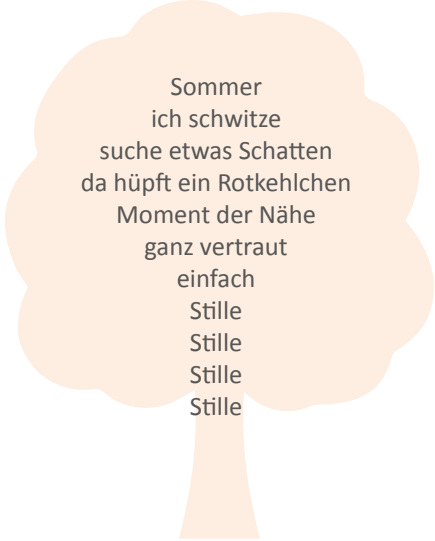

Eksempler

Til eksemplet med "træet" kunne skitsen se ud som følger:

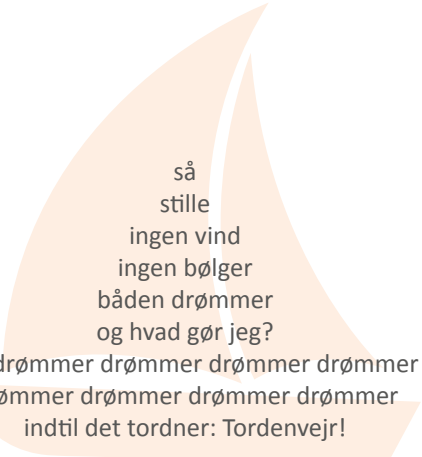
Med voksende og aftagende længde danner verselinjerne 1 til 7 den runde trækrone, mens verselinjerne 8 til 11 udgør den slanke stamme. Ud over antallet af ord er det også vigtigt at være opmærksom på, hvor lange de enkelte ord er, som det fremgår af følgende eksempler:

Auf Deutsch:

Sommer
ich schwitze
suche etwas Schatten
da hüpf t ein Rotkehlchen
Moment der Nähe
ganz vertraut
einfach
Stille
Stille
Stille
Stille

På dansk:

så
stille
ingen vind
ingen bølger
båden drømmer
og hvad gør jeg?
Jeg drømmer drømmer drømmer drømmer
drømmer drømmer drømmer drømmer
indtil det tordner: Tordenevr!

Eksempler

Aw friisk (Frasch):

Looschesung

Ik wal önj e wulkne fliinj, fliinj, fliinj
Än e wråål foon boowne siinj, siinj, siinj.
Än ik räär min latje winge,
Lätj me foon min häi nint tinge.
Åch, wat as dåt nat tu siien, siien, siien:
Åål da böre bai dåt uursebüüen, büüen, büüen.
Wan ja uuge, wal ik schunge,
Wal ma niimen ouers prunge.
Än sü chung ik dan ma fliitj, fliitj, fliitj,
Än wan ik iinjse ai mör wiitj, wiitj, wiitj,
Gungt et ma gniideln
Än diideln än fiideln
Dil aw e hii –
linj, tou
Trii!

*Aus: Albrecht Johannsen, Beerid (1956 / 1991)
© Nordfriisk Instituut 1991, med venlig tilladelse*

Å synnejysk:

en
efelkaach ka
do saut baach a
gråstenefle mæ sukke,
mel å vanille, æ smør å
æ baachpulver må
do it glemm.

↘ Ingen begrænsninger

Der er ingen begrænsninger for ordvalget til den indholdsmæssige udformning. Man kan, som her med træet, sejlet, æblet eller fuglen, med baskende vinger, der bliver mindre og mindre i horisonten, benytte forskellige ord til at beskrive en lille scene eller fortælle en lille historie. Man kan også vælge helt bevidst at arbejde med ordgentagelser for at fremhæve særlige egenskaber eller stemninger, som her med stammen eller selve bådskroget.

👑 Variation (til alle, der godt kan lide at male)

Før figurdigtet printes ud, kan det placeres på en måde, så området omkring figuren kan farvelægges, og man således får et malet billede. Træet står f.eks. på en blomstereng eller i haven foran et hus ...

Hvad med at lave en udstilling af sådanne "poesibilleder" på forskellige sprog? Børn og voksne, som endnu ikke har så stort et ordforråd på et sprog, kan også udvælge få spændende ord og "male" en figur med dem og til sidst skabe et helt billede. På den måde kommer yndlingsord til ære og værdighed på en helt særlig måde!

4. HVERT ORD TÆLLER:

FORMDIGTE

Idéen bag

I formdigte tælles ord (eller stavelser/linjer) også efter en fastlagt plan. Denne begrænsning gør, at indholdet bliver komprimeret, hvilket skaber et poetisk "øjebliksbillede" med særlig udtrykskraft. Det handler om at holde sig virkeligt væsentlige ord for øje for at give et øjeblik eller et indre billede større betydning og mere dybde. Måske spiller dit yndlingsord også en særlig rolle i den forbindelse.

Under alle omstændigheder er sådanne formelle præmisser kun en ægte hjælp til poetisk og kreativ skrivning, hvis de ikke bliver alt for stive og ufleksible, men bevarer en legende lethed og skønhed. Der kan være mange gode grunde til at afvige fra sådanne præmisser og ændre på reglerne. For kun på den måde forbliver sprog levende og bevægeligt!

Sådan gør du:

11-ords digt (synes yngre børn også er sjove at lave):
11 ord fordelt på fem verselinjer med indholdsmæssig relation til hinanden.

1. Et ord (et substantiv)
2. To ord (en nærmere bestemmelse af begyndelsesordet)
3. Tre ord (hvad kan der siges mere præcist om det?)
4. Fire ord (personlige tanker)
5. Et ord (et facit, en afsluttende erkendelse, sammenfattet i et substantiv eller adjektiv)

Eksempel

Auf Deutsch:

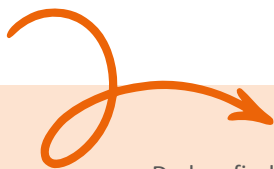
Grenze
im Grünen
hier wachsen Gänseblümchen
so sieht Frieden aus
lebendig

På dansk:

Efterår
Æbler falder
i mine hænder
jeg smager sommeren
sød

Op Platt:

Drift
vull lever
för wat brennen
warmt di dat Hart
lebennig

Du kan finde flere eksempler på formdigte her, f.eks. haiku eller zevenaar (et digt med syv linjer):
<https://waldworte.eu/2023/09/03/wunder-in-worten/>

5. PERLEFISKERI

I YNDLINGSBOGEN

Idéen bag

Måske bor dit yndlingsord i din yndlingsbog eller en bog om den dansk-tyske region. For at fiske efter netop det som efter en perle i ordenes hav, kan du ganske enkelt dykke ned i teksten og læse den eller lade tilfældet råde.

Sådan gør du

Start med at slå blindt op på en tilfældig side i en yndlingsbog eller en bog om den dansk-tyske region på et sprog, du selv vælger. Eller du kan slå terninger om det. Hvis du slår en femmer to gange, slår du op på side 55 osv. Så prøver du at fiske efter ordperler på siden. Kan du finde et særlig smukt, originalt, interessant eller populært ord? Hvis ikke, så dyk ned i teksten igen på en anden side.

 Tip Hvis man skriver de fundne yndlingsord ned på små sedler i form af runde perler eller muslinger, så kan de bruges til at lave andre sproglege og historier med.

Konkurrence

01. februar

til 31. marts

kultur-ord.dk

Hvad er dit yndlingsord? Sådan gør du:

Indsend dit yndlingsord på enten dansk, tysk, sønderjysk, frisisk eller plattysk til os via kultur-ord.dk. Alle indsendte ord vil blive vurderet af en jury, der finder vinderordene.

Konkurrencen løber fra 1. februar 2024 og slutter d. 31. marts 2024.

Hvad du kan vinde:

Vinderne får æren af at få deres yndlingsord bygget i 2 meter høje bogstaver, som placeres i det dansk-tyske landskab. Derudover:

Hvis I sender ind som klasse: kan I som hovedpræmie vinde en pizzafest.

Hvis du sender ind som privatperson: kan du som hovedpræmie vinde partoutkort til "Rock i Mølleparken" eller "Flensburger Hofkultur". Der vil også være flotte 2. og 3. plads præmier.

Vær med!

kultur-ord.dk

01.02.

31.03.

2024

Region Sønderjylland-Schleswig fejrer den særlige sproglige mangfoldighed i vores dansk-tyske grænseregion og er på udkig efter yndlingsord - på tysk, dansk, plattysk, frisisk og sønderjysk. Vær med i den store ordkonkurrence ved at indsende netop dit yndlingsord!

Vinderordene bliver omdannet til kæmpe 2 meter høje installationer og stillet op i grænselandet.

Vind billetter til fantastiske musikoplevelser og andre fede præmier!